

Til Kunnskapsdepartementet

Vår ref.:
BJDeres ref.:
[Navn]Dato:
5. desember 2022

Høring studieavgift for studenter fra land utenfor EØS-området eller Sveits

Tekna – Teknisk naturvitenskapelig forening er den største masterforeningen i Norge, og den største fagforeningen i Akademikerne med over 99 000 medlemmer. Våre medlemmer har mastergrad eller mer fra tekniske og naturvitenskapelige fagområder.

Tekna vil innledningsvis påpeke at denne saken ser ut til å bli besluttet innført i forbindelse med Stortingets behandling av statsbudsjettet for 2023. Tekna mener saken ikke er godt nok belyst i budsjettproposisjonen og høringssaken vitner om at regjeringen heller ikke i tilstrekkelig grad har gjort en grundig vurdering av konsekvensene av forslaget. Det er svært uheldig at partiene som har fremforhandlet budsjettforliket ikke har fått tilgang til høringsinnspillene i lovsaken før de beslutter en innføring av studieavgiften.

Tekna mener primært at gratisprinsippet, også for studenter utenfor EØS/Sveits, bør opprettholdes og er mot forslaget om innføring av studieavgift.

Subsidiært mener Tekna at regjeringen må foreta en grundigere utredning av konsekvensene av forslaget før en slik avgift implementeres hvis Stortinget i budsjettbehandlingen skulle vedta å innføre en slik studieavgift.

Tekna mener det ikke vil være praktisk mulig å innføre en slik avgift allerede fra høsten 2023, og ber regjeringen fremme en sak for Stortinget om de budsjettmessige konsekvensene i revidert nasjonalbudsjett.

Teknas begrunnelse for å ikke innføre studieavgift.

Vi vil nedenfor begrunne vårt primærstandpunkt samt peke på noen forhold som krever en grundigere gjennomgang før man eventuelt igangsetter arbeidet med innføring av studieavgiften.

I Norge har vi tradisjon for å sikre at utdanning er et tilbud som gis alle uavhengig av egen økonomi og betalingsevne. Gratisprinsippet er svært viktig for å sikre et høyt kompetansenivå i befolkningen og bidrar til sosial utjevning og like muligheter til å ta høyere utdanning for alle. At vi i tillegg har mulighet til å gi gratis utdanning til andre deler av verdens befolkning er begrunnet i en grunnleggende solidaritetstanke og et sterkt ønske om å bidra til at de uten økonomiske muskler gis mulighet til høyere utdanning.

Mange av studentene som kommer til Norge utenfor EØS kommer fra det globale sør og øst og har ikke anledning til å betale full studieavgift i Norge. Fram mot 2100 vil det globale øst og sør stå for en stor del av verdens befolkningsvekst og også verdiskaping. Å etablere og opprettholde gode relasjoner til disse regionene vil derfor også være samfunnsøkonomisk viktig for Norge.

Norge er et land med høy grad av tillit, vi lever i et velfungerende demokrati med stor vekt på menneskerettigheter og vi er et egalitært samfunn. Kulturutvekslingen som skjer i regi av utenlandsstudenter utenfor EØS er derfor av stor verdi for de nasjonene studentene kommer fra. Vi lever i en tid med økte forskjeller og vi vet at høyere utdanning er en viktig vei for å redusere disse forskjellene.

Norge er et lite land. Det er dyrt å leve og bo i Norge og våre studier er i sterk konkurranse med studier over hele verden. Norge er avhengig av å kunne opprettholde en rekke studier med lav rekruttering fra norske studenter, både for å sikre at vi kan ivareta nasjonale nærings- og samfunnsinteresser, bygge nye og opprettholde eksisterende fagmiljøer i akademia og for å sikre at vi kan opprettholde et desentralisert utdanningstilbud. Å tilby gratis utdanning er, slik Tekna ser det, et helt nødvendig konkurransefortrinn som vi er nødt til å kunne bruke i rekrutteringsøyemed.

Tekna vil i den anledning vise til at innen MNT-fagene er man særlig sårbare for avvikling av studier som er av stor nasjonal og regional interesse.

I de ulike regionene våre har vi eksempelvis virksomheter som jobber internasjonalt eller opp mot utenlandske selskaper. Det er alt fra SMB-segmentet og oppover til større konserner, men også offentlig forvaltning. Utdanningsinstitusjonene har derfor en særlig rolle i å bygge og sikre kapasitet for å kunne levere svært attraktiv arbeidskraft til dette arbeidslivet. Kampen om kompetansen er sterk, og et nedtrekk i studieplasser for etterspurte kandidater innen viktige arbeidslivsområder, vil svekke lokalt, regionalt og nasjonalt arbeidsliv.

Tekna savner et nyansert bilde av våre utenlandsstudenter som nå vil bli pålagt avgifter, herunder hvilke studier de velger, hvilken grad de tar, gjennomføringsgrad og resultater. Disse dataene er av stor betydning i arbeidet med dimensjonering av studiene, og har derfor en større betydning for utviklingen av studietilbudene våre utover å gi oss innsikt i hvem disse studentene er og hvordan de velger fag.

I tillegg vil det være avgjørende å få en bredere innsikt hvem og hvor mange som fortsetter sine studier i Norge og hvem og hvor mange som søker arbeid etter endte studier enten i academia eller i annet arbeid.

Eksempelvis utgjorde studentgruppen fra utlandet innen naturvitenskapelige fag, håndverksfag og tekniske fag 4 525 studenter som utgjør ca. en tredjedel av alle utenlandsstudenter. Tekna viser til at av disse 4 525 studentene kommer et stort antall fra land utenfor EØS/Sveits.

Totaltallet på utenlandsstudenter utgjorde i 2021 13 157 studenter, hvorav 7 567 kom fra land utenfor EØS/Sveits.

Konsekvensutredning av innføring av studieavgift

Når det innføres en omfattende endring i finansieringen av studietilbudene innen høyere utdanning slik som her foreligger, vil det være naturlig å starte med en dialog med institusjonene, og be om en kartlegging av konsekvenser for den enkelte institusjon. Dette er ikke gjort i denne saken og Tekna mener regjeringen ikke har fulgt egen utredningsinstruks i tilfredsstillende grad.

Det foreligger ingen redegjørelse av hvordan man tenker at et slikt system skal kunne være operativt allerede med virkning fra høsten 2023. Arbeidet med studentrekruttering er allerede startet, uten at man har lagt inn at det vil bli avkrevet studiepengene eller hvor stor denne avgiften vil bli. Innføring av studieavgift allerede fra høsten 2023 lar seg vanskelig gjøre og vil være svært uheldig for muligheten til å sikre god tilgang på studenter innen en rekke av våre studier.

Tekna mener det må fremlegges fakta om antall studenter fra områdene utenfor EØS/Sveits, hvilke studier de velger, gjennomføringsgrad og videre karriere for å kunne vurdere konsekvensene av frafallet som vil komme med en studieavgift.

Tekna mener man se på nasjonale risikofaktorer, så som:

- Nasjonalt, regionalt og lokalt kompetansebehov
- Rekruttering til vitenskapelige stillinger
- Rekruttering til doktorgrader
- Muligheten for bevaring og utvikling av gode fagmiljøer i academia innen svært viktige fagområder

- Muligheten til å utvikle og å opprettholde fleksible og arbeidslivsnære lokale studietilbud
- Sikre tilgang på høy faglig kompetanse i lokalt arbeidsliv
- Betydningen av at Norge ikke lenger vil bidra til å gi utenlandsstudenter uten økonomiske forutsetninger mulighet til å ta høyere studier.
- Det internasjonale samarbeidets betydning innen utdanningsområdet i et fremtidsperspektiv.

I høringsnotatet ligger ingen drøftelse av disse forhold.

Tekna mener det må igangsettes et arbeid med konsekvensutredning av forslaget før man beslutter innføring av en slik avgift for studenter utenfor EØS/Sveits.

Økonomiske og administrative kostnader

Departementet foreslår at den enkelte institusjon skal kreve inn studieavgiftene og at internasjonale søkere må dokumentere overfor institusjonen om de faller inn under noen av unntakene, f.eks. gjennom statsborgerskap i et EØS-land. Dette gir behov for økt administrasjon ved institusjonene. Kostnader til å administrere innkrevingen av studieavgiften skal inngå i kostnadsgrunnlaget for å fastsette studieavgiften.

Tekna mener den egenbetalingen som studenten skal måtte betale må beløpe seg til kostnadene med å tilby selve studiet. Å dytte administrative kostnader knyttet til utvikling og drift av et betalings-, innkreivings og dokumentasjons-system på den enkelte utenlandsstudent mener vi er svært urimelig og vil bidra til svært høy pris for en studieplass. Alternativt må man redusere kvaliteten på studiet, noe som svekker incentivet om at studiene skal være internasjonalt konkurransedyktige.

Tekna mener det må tilføres sektoren og den enkelte institusjon midler til å innføre et betalingssystem og et system for dokumentasjonsinnhenting og håndtering, og at det må komme friske midler til å drifte dette systemet.

Med vennlig hilsen
Tekna – Teknisk-naturvitenskapelig forening

Line Henriette Holten
Generalsekretær